

Sygn. akt III Ca 556/14

POSTANOWIENIE

Dnia 13 listopada 2014r.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, Wydział III Cywilny Odwoławczy w składzie

następującym:

Przewodniczący - Sędzia SO Mieczysław H. Kamiński

Sędzia SO Ewa Adamczyk

Sędzia SO Katarzyna Kwilosz – Babiś (sprawozdawca)

Protokolant: st. sekr. sąd. Anna Burnagiel

po rozpoznaniu w dniu 13 listopada 2014r.

na rozprawie

sprawy z wniosku A. G., M. K., E. G.

przy uczestnictwie S. N., J. N., P. G., B. G., (...) im.(...)w G.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku

na skutek apelacji uczestnika (...) im. (...)w G.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Nowym Targu

z dnia 22 maja 2014 r., sygn. akt I Ns 1317/13

p o s t a n a w i a :

1. oddalić apelację;

2. orzec, że wnioskodawczyni i uczestnicy ponoszą koszty postępowania apelacyjnego związane ze swym udziałem w sprawie.

Sygn. akt III Ca 556/14

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 22 maja 2014r. Sąd Rejonowy w Nowym Targu zatwierdził uchylenie się przez A. G., M. K. i E. G. od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczeń o odrzuceniu spadku po J. P. (1) c. F. i F., zmarłej 12 lutego 2010r. (pkt I) oraz orzekł, że każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie (pkt II).

Sąd Rejonowy ustalił, że J. P. (1)(ostatnio zamieszkała w R.) zmarła jako wdowa w dniu 12 lutego 2010r., pozostawiając pięcioro dzieci: S. N., J. N., E. G., M. K. i A. G.. Żadna z wymienionych osób nie wystąpiła o stwierdzenie nabycia spadku po matce, z wnioskiem takim złożonym końcem stycznia 2013r. wystąpił dopiero jej wierzyciel – (...) im. (...)w G.(sygn. akt I Ns 127/13). Jako spadkobierców – uczestników postępowania, wierzyciel podał jedynie J. P. (2)(zmarłego) oraz dwoje dzieci spadkodawczyni: E. G. i S. N..

Odpis wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po J. P. (1) zawierający informację o istniejącym zadłużeniu spadkodawczyni E. G. otrzymała w dniu 20 lutego 2013r., A. G. w dniu 4 listopada 2013r., a M. K. w dniu 13 listopada 2013r. Postanowieniem z 28 listopada 2013r. Sąd Rejonowy w Nowym Targu stwierdził, że spadek po J. P. (1) nabyły jej dzieci: S. N., J. N., E. G., M. K. i A. G. – po 1/5 części.

Wnioskodawczynie A. G., M. K. i E. G. nie były zainteresowane wystąpieniem o stwierdzenie nabycia spadku po matce, albowiem nie rościły sobie żadnych pretensji do spadku po niej, poza tym były przekonane, że matka nie pozostawiła żadnego majątku (w skład spadku nie wchodzi gospodarstwo rolne ani żadne nieruchomości) oraz że nie posiadała ona żadnych długów. Jeszcze bowiem za życia J. P. (1) rozdysponowała ona swój majątek w ten sposób, że przekazała zabudowaną nieruchomość S. N., który w zamian za tę darowiznę miał do śmierci opiekować się matką. Wnioskodawczynie nie miały wiadomości na temat innego majątku spadkowego, a w szczególności nie miały wiadomości na temat tego, że matka pozostawiła w spadku dług wynikający z umowy pożyczki udzielonej przez (...)i. (...) w G.. Dowiedziały się o tym dopiero po otrzymaniu odpisu wniosku w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po matce. J. P. (1) nigdy nie mówiła wnioskodawczyniom o tym, że zaciągnęła pożyczkę w (...), czy że w ogóle ma jakieś długi. A. G. wyprowadziła się od matki w 1987 r. i zamieszkała z daleka od niej – w O., powiat N.. Od tego czasu zachowywała kontakt z matką jedynie sporadyczny, okazjonalny. M. K. również wyprowadziła się od matki, wzięła ją do siebie na ostatni rok przed jej śmiercią, jednakże nie były poruszane kwestie dotyczące zadłużenia – ze spadkodawczynią w tym czasie nie było już praktycznie kontaktu z uwagi na jej zaawansowaną demencję. Żadna z wnioskodawczyń nie otrzymała od wierzyciela zawiadomienia o istniejącym zadłużeniu, nie przychodziły ani do nich, ani na adres matki żadne wezwania do zapłaty. Wnioskodawczynie nie wiedziały też nic o toczących się postępowaniach komorniczych przeciwko matce. W związku z tym wnioskodawczynie po śmierci matki, a do czasu powzięcia informacji o długach spadkowych, nie widziały potrzeby składania jakichkolwiek oświadczeń w przedmiocie przyjęcia bądź odrzucenia spadku.

A. G. złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku po matce na rozprawie w dniu 4 marca 2014r., a E. G. i M. K. – w dniu 22 maja 2014r.

W tym stanie rzeczy Sąd Rejonowy uznał, że zaistniały przesłanki do skutecznego uchylecia się przez wszystkie wnioskodawczynie od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia woli o odrzuceniu spadku na podstawie art. 1019 § 1 k.c., bowiem błąd spadkobierców był istotnym błędem co do treści czynności prawnej – gdyby wnioskodawczynie wiedziały, że w skład spadku wchodzi dług – należność wobec (...), to złożyłyby oświadczenie o odrzuceniu spadku w ustawowym terminie. Ponadto brak wiedzy odnośnie długu spadkowego nie był wynikiem braku staranności po stronie spadkobierców, którzy mieli podstawy sądzić, że spadkodawczyni pozostawiła po sobie długi, gdyż wskazywały na to okoliczności faktyczne m.in. brak informowania córek o zaciągniętym zobowiązaniu przez spadkodawczynię, brak jakichkolwiek wezwań do spłaty zadłużenia zarówno w miejscu zamieszkania dzieci spadkodawczyni, jak i jej samej. Ponadto w ocenie Sądu Rejonowego wnioski spadkodawczyń w przedmiocie uchylecia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczeń woli o odrzuceniu spadku zostały wniesione do sądu w terminie wynikającym z art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 88 § 2 k.c., który jest zachowany nawet wówczas, gdy stosowne oświadczenie zostało odebrane po jego upływie, jeżeli tylko wniosek w tym zakresie został złożony do sądu z zachowaniem terminu.

Powyższe postanowienie - w zakresie zatwierdzenia uchylecia się przez E. G. od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku - zaskarżył apelacją uczestnik (...) im. (...) z siedzibą w G., zarzucając naruszenie art. 1019 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 84 § 1 i 2 k.c. i art. 88 § 2 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i błędne przyjęcie, że w sprawie zachodzi podstawa do zatwierdzenia uchylecia się przez E. G. od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. P. (1). Apelujący zauważył, że roczny termin zawity o którym mowa w art. 88 § 2 k.c. zostaje przerwany wraz ze złożeniem przez osobę pozostającą pod wpływem błędu oświadczenia spadkowego przed sądem (złożone przez E. G. w niniejszej sprawie w dniu 22 maja 2014r.), nie zaś wraz ze złożeniem do sądu wniosku o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia takiego oświadczenia.

Wskazując na powyższe uchybienie, apelujący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w części dotyczącej E. G. i zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie, bowiem podniesione w niej zarzuty okazały się bezzasadne.

W sprawie nie zaszły uchybienia skutkujące nieważnością postępowania, a których możliwość wystąpienia sąd odwoławczy ma obowiązek zbadać z urzędu – art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Sąd Rejonowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, które Sąd Okręgowy w całości podziela i przyjmuje za własne.

Apelujący zarzucał, iż roczny termin nie został przez E. G. w niniejszej sprawie zachowany, bowiem decydującym w tym zakresie jest moment właściwego złożenia stosownego oświadczenia przed sądem, a nie moment skierowania do sądu wniosku o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia takiego oświadczenia. Jednakże wobec zdecydowanego i akceptowanego przez większość doktryny i judykatury (w tym tutejszego Sądu Okręgowego) poglądu Sądu Najwyższego w tym zakresie, stanowisko apelującego uznać należy za błędne.

Zgodnie z art. 1015 § 1 k.c. oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkodawca dowiedział się o tytule swojego powołania. Dla swojej skuteczności oświadczenie powyższe składa się przez sądem lub przed notariuszem w formie ustnej, bądź na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym (art. 1018 § 3 k.c.). W przypadku gdy oświadczenie zostało złożone pod wpływem błędu bądź groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli, z tym że uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem, a spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca (art. 1019 § 1 k.c.). W taki sam sposób spadkobierca, który pod wpływem błędu bądź groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu, co wymaga zatwierdzenia przez sąd (art. 1019 § 2 i 3 k.c.). Ponieważ do uchylenia się od skutków prawnych oświadczeń spadkowych (w tym niezłożenia takiego oświadczenia) stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli (art. 1019 § 1 k.c.), to zgodnie z art. 88 § 2 k.c. uprawnienie owo wygasa w przypadku błędu z upływem roku od jego wykrycia.

Z treści art. 88 § 2 k.c. wynika zatem, że skuteczne uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego innej osobie pod wpływem błędu jest możliwe wtedy, gdy oświadczenie w tym zakresie zostanie jej złożone na piśmie przed upływem roku od wykrycia tego błędu. Z odesłania zawartego w 1019 § 1 k.c. powyższą konstrukcją stosuje się także do uchylenia się od skutków prawnych oświadczeń spadkowych bądź od skutków prawnych niezłożenia takiego oświadczenia. Z literalnego brzmienia w/w przepisów zdawałoby się zatem wynikać, że skuteczne uchylenie się od skutków prawnych złożonego pod wpływem błędu oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, bądź poczynionego pod wpływem błędu braku złożenia takiego oświadczenia jest możliwe wówczas, gdy przed upływem roku od chwili wykrycia błędu spadkobierca ten złożył stosowne oświadczenie (o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia spadkowego i o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku) przed sądem. Jednakże jak słusznie zauważył Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 4 kwietnia 2014r., II CSK 410/13 (LEX nr 1491256) spadkobierca chcący skorzystać z instytucji przewidzianej w art. 1019 k.c. (a zatem będąc zmuszonym złożyć stosowne oświadczenie tylko i wyłącznie przed sądem) ma wpływ tylko na termin wniesienia wniosku o stwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia spadkowego, kiedy zaś dojdzie do odebrania tego oświadczenia przez sąd, zależy tylko i wyłącznie od sądu. Ponadto na rzeczywistą chwilę odebrania tego oświadczenia mogą mieć wpływ różne czynniki (zaistniałe po wniesieniu wniosku) niezależne od stron czy też sądu, związane z czasem przeprowadzenia czynności procesowych jak np. doręczanie wezwań uczestnikom postępowania, obciążenie danego sądu, bądź danego sędziego prowadzącego sprawami, rozpatrywanie zagadnień spadkowych co do roszczenia głównego itp. W takich sytuacjach trudno zatem byłoby obciążać uczestników negatywnymi skutkami rozciągnięcia postępowania w czasie w takich rozmiarach, że termin z art. 88 § 2 k.c. zostanie przekroczony. W związku z tym Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że chwila odebrania oświadczenia przez sąd nie ma wpływu na zachowanie przedmiotowego terminu, który nie zostanie przekroczony, jeżeli tylko wniosek w tym zakresie zostanie złożony do sądu przed jego upływem,

a następnie oświadczenie takie zostanie złożone przez wnioskodawcę wobec sądu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2014r., II CSK 410/13, LEX nr 1491256). Podobny pogląd, sformułowany na gruncie tematyki uchylenia się od skutków prawnych złożenia oświadczenia spadkowego pod wpływem błędu został wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 1963r., I CR 109/63, OSNC 1964/3/51 i postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2013r., I CSK 329/13, LEX nr 1438781.

Odnosząc te rozważania na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, iż nie ma racji apelujący podnosząc, iż w stosunku do wnioskodawczynie E. G. termin na złożenie oświadczenia o uchyleniu się od niezłożenia oświadczenia spadkowego wynikający z art. 88 § 2 k.c. (w zw. z art. 1019 § 1 i 2 k.c.) nie został zachowany. Wnioskodawczynie o wykryciu błędu, w związku z którym nie złożyła oświadczenia o odrzuceniu spadku dowiedziała się w dniu 20 lutego 2013r., tj. w dniu w którym został jej doręczony wniosek (...) im. (...) w G. zawierający informację o istnieniu długów spadkowych po zmarłej J. P. (1). Skoro więc dla zachowania terminu z art. 88 § 2 k.c. wystarczające jest złożenie wniosku o stwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia wniosku o odrzuceniu spadku w przeciągu roku od dowiedzenia się błędnie, a wnioskodawczynie spełniła ten wymóg (bowiem przedmiotowy wniosek został złożony przez nią w dniu 10 lutego 2014r. – data stempla pocztowego), to należy stwierdzić, że złożenie w toku niniejszego postępowania oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku (por. protokół rozprawy k. 123) było skuteczne. W tych okolicznościach faktycznych apelacja uczestnika podlegała oddaleniu na zasadzie art. 385 k.p.c. w związku z art. 13 §2 k.p.c.

O kosztach orzeczono zgodnie z zasadą obowiązującą w postępowaniu nieprocesowym, iż każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie (art. 520 § 1 k.p.c.)

(...)